

AI én menselijke intelligentie: het IAMA als hulpmiddel

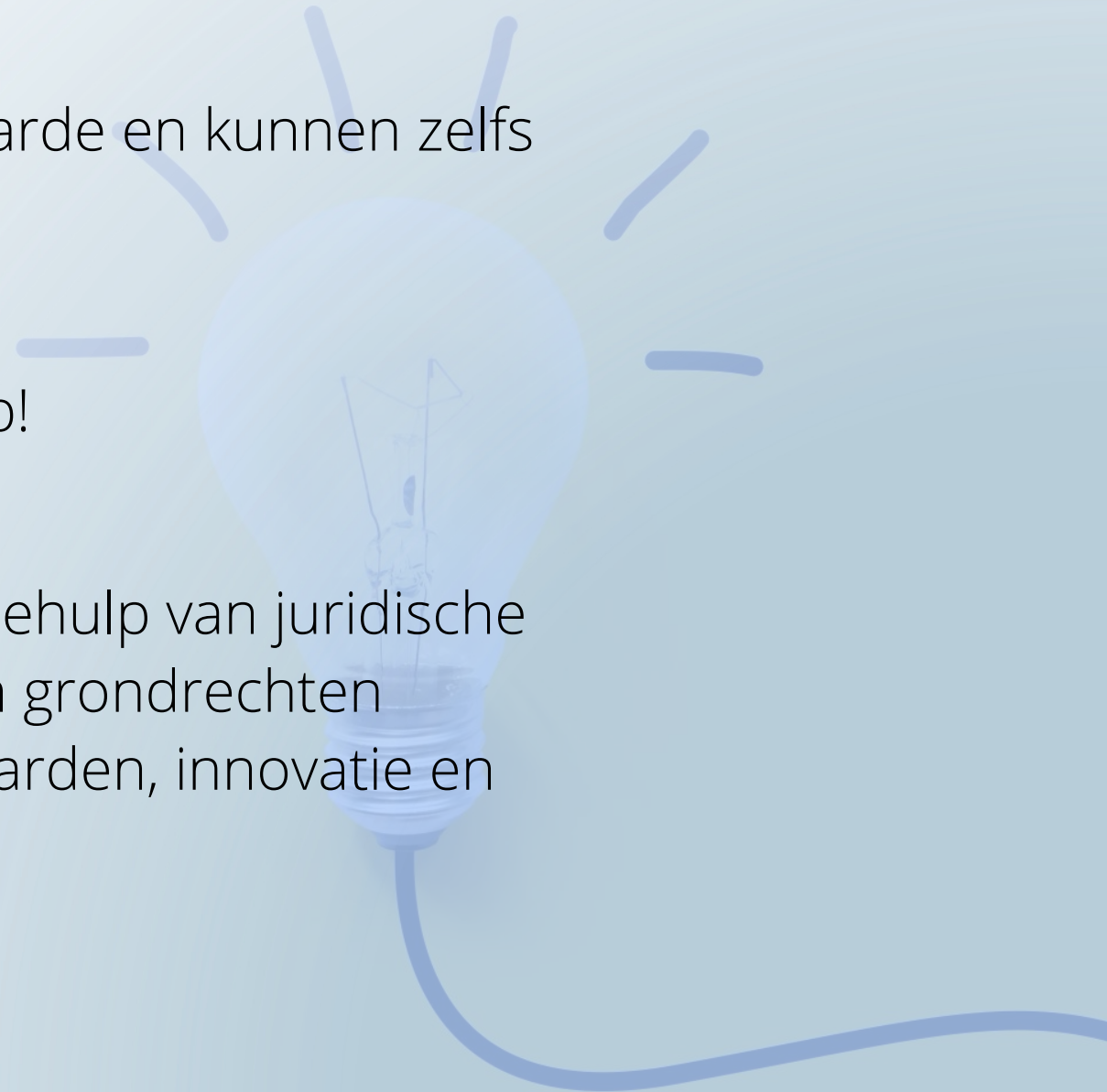
30 mei 2024

Conferentie VJK & VJR | Kunstmatige en menselijke intelligentie: zijn
gemeente- en rijksjuristen klaar voor de toekomst?

Digitale technologieën hebben grote waarde en kunnen zelfs helpen grondrechten te beschermen ...

... maar ze leveren ook heel veel risico op!

DE UITDAGING | Hoe kunnen we met behulp van juridische instrumenten optimale bescherming van grondrechten garanderen, zonder andere publieke waarden, innovatie en efficiency tekort te doen?

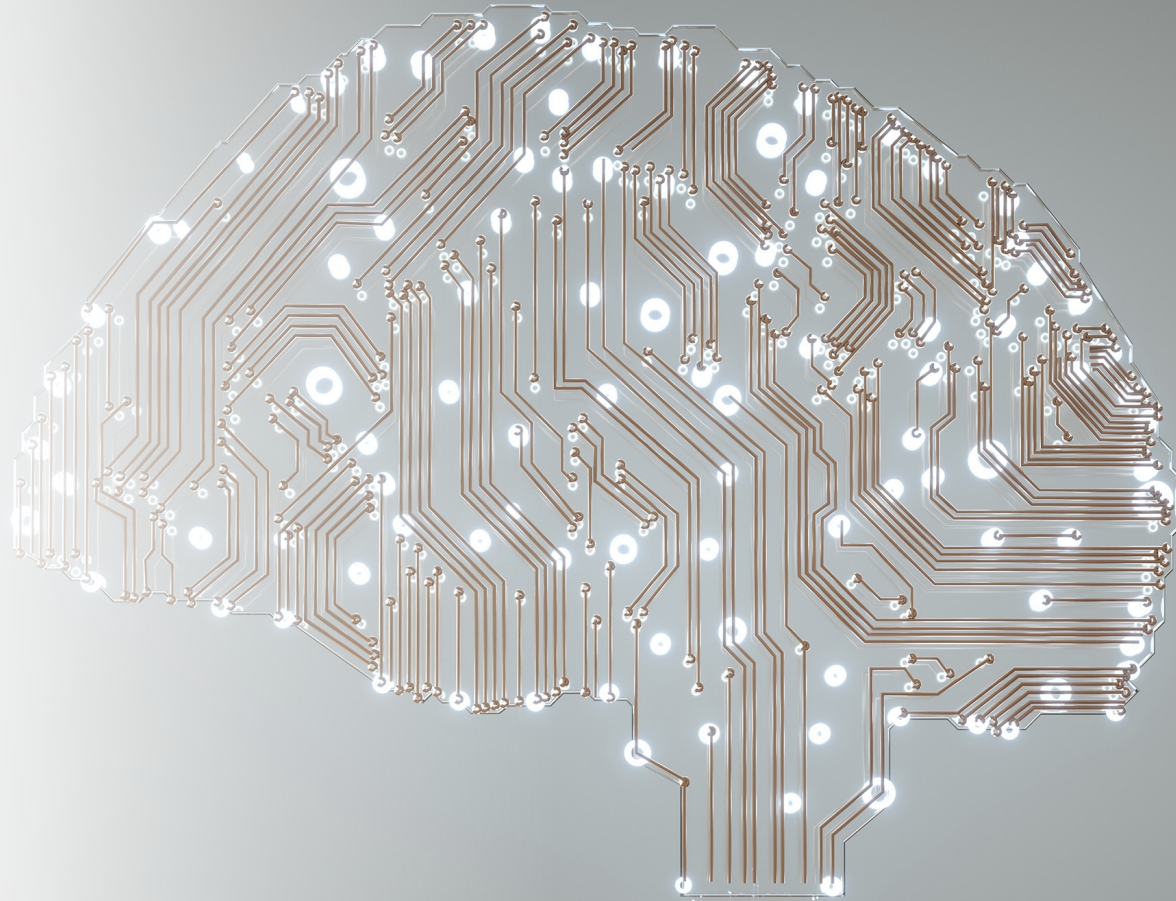

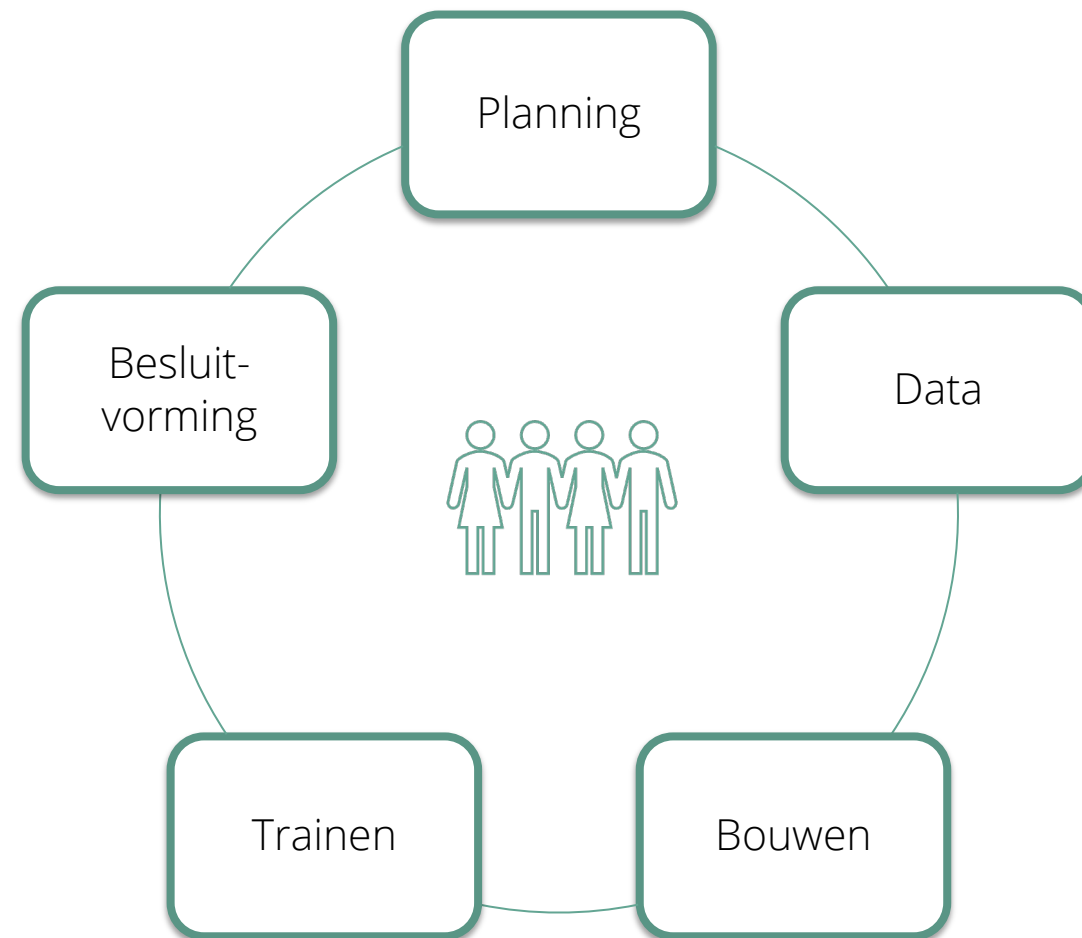
Opzet van dit verhaal

- Wat maakt besluitvorming met behulp van algoritmen zo bijzonder?
- Waarin schiet onze traditionele bescherming van grondrechten tekort?
- Hoe kan een grondrechten-impactassessment een oplossing bieden?

**1.
Het bijzondere
karakter van
algoritmische
besluitvorming**

Mensen en algoritmen

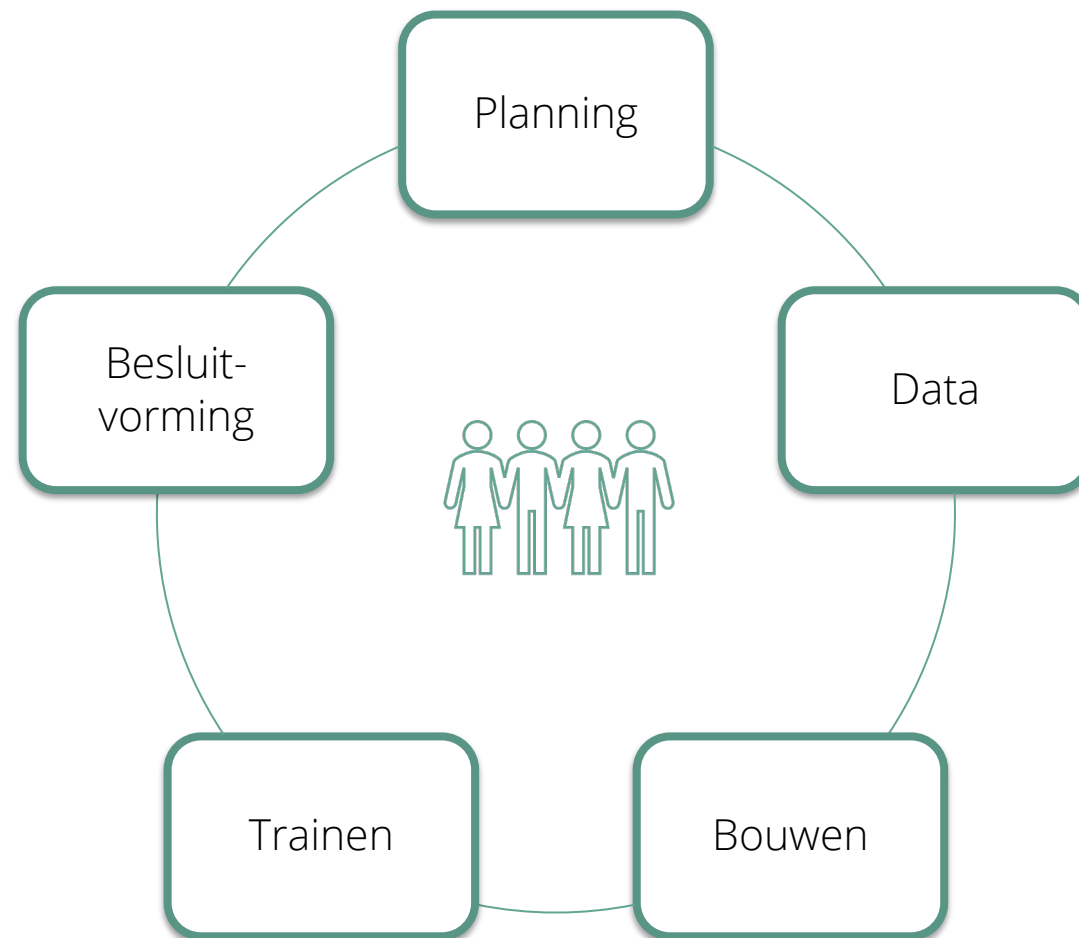
Mensen en algoritmen

Stereotypen,
vooroordelen,
biases

Historische /
maatschappelijke
discriminatie-
patronen

Structurele
ongelijkheid

Data + design

**Maar wat maakt
algoritmische
beslissingen nu
écht anders?**

Menselijke
denkfouten

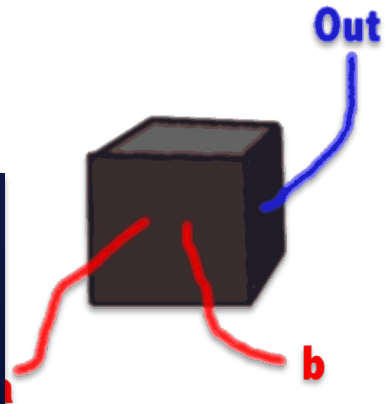
Data-
problemen

Correlaties
en proxy's

Black box

Verant-
woordelijk-
heid

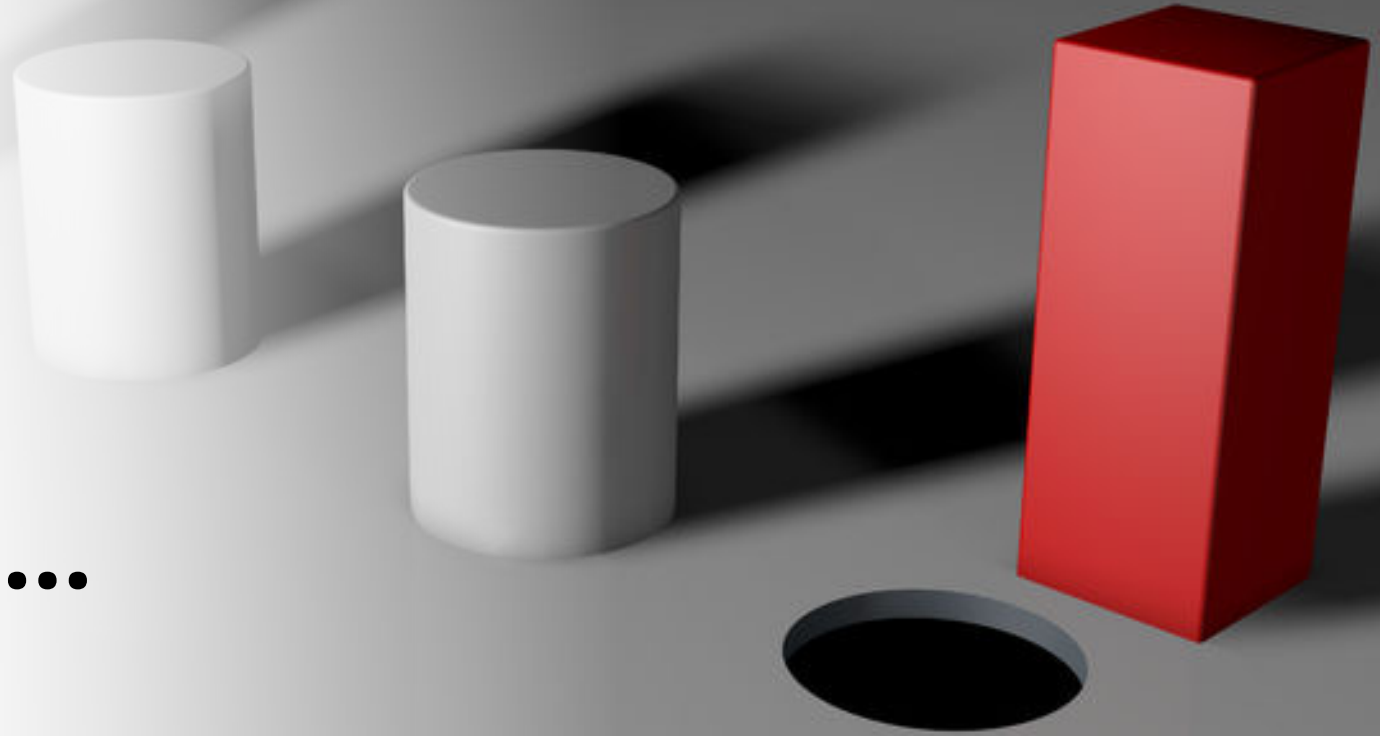
Schaal en
snelheid

**Waarom zouden we
genoegen nemen met
imperfecte
algoritmische
besluitvorming?**

2. Mismatches...

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS

*Adopted and proclaimed by the General Assembly
of the United Nations on the tenth day of
December 1948*

FINAL AUTHORIZED TEXT

European Convention on Human Rights

EU Charter of
Fundamental Rights

CONSTITUTIONS

Individuele- rechtenstrategieën: handhaving achteraf

- Individuele toegang tot het recht (rechtbanken, Nationale Ombudsman, College voor de Rechten van de Mens)
- Individueel rechtsherstel (schadevergoeding, vernietiging van het besluit, etc.)

Individuele rechtsbeschermings- strategieën schieten tekort!

Preventie is beter
dan reparatie

Hoge kosten voor
het individu

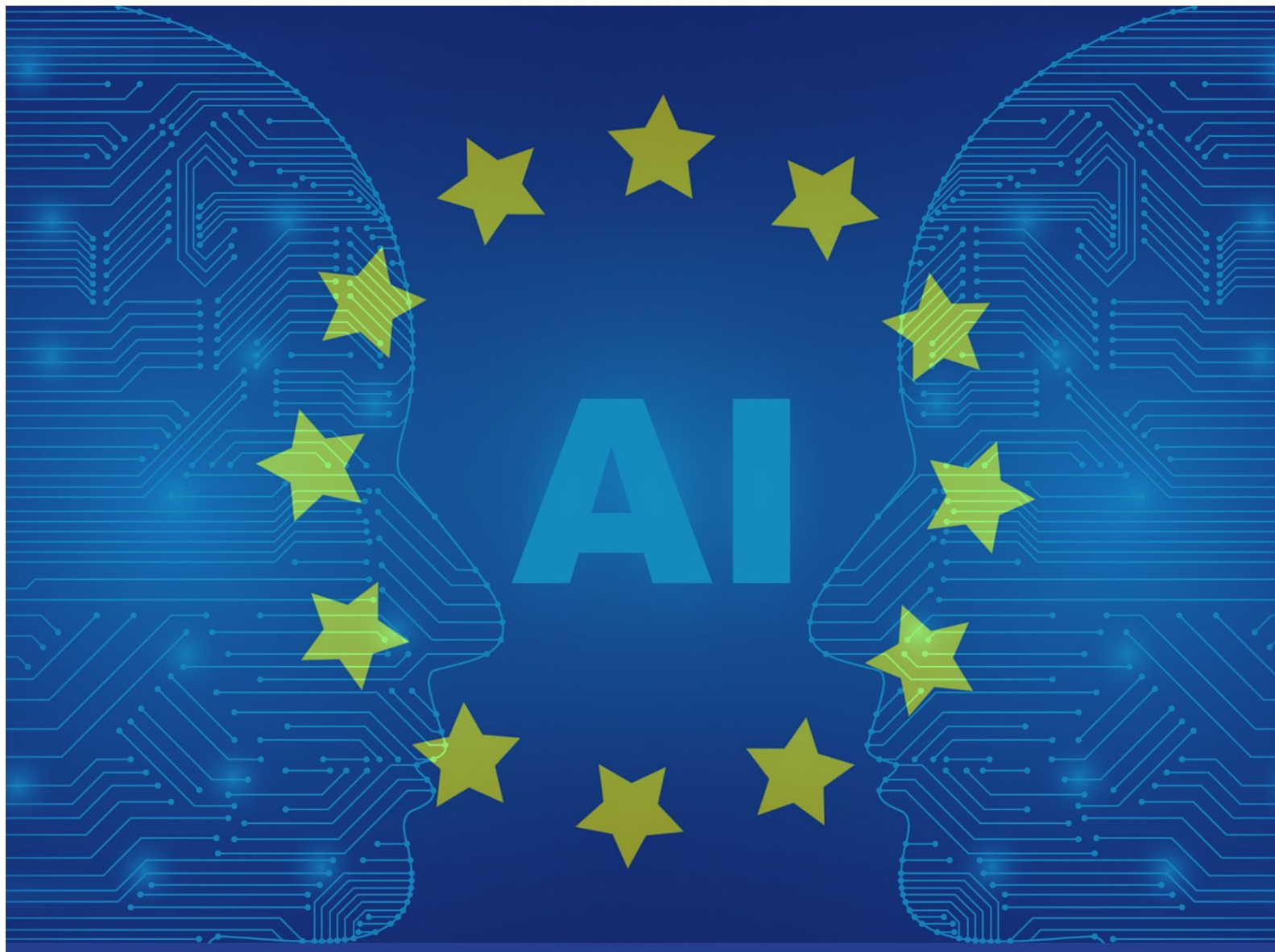
Individuele
rechtsbescherming
werkt
maatschappelijke
ongelijkheid in de
hand

Algoritmische
besluiten zijn
moeilijk te
detecteren en aan
te vechten

WANTED:

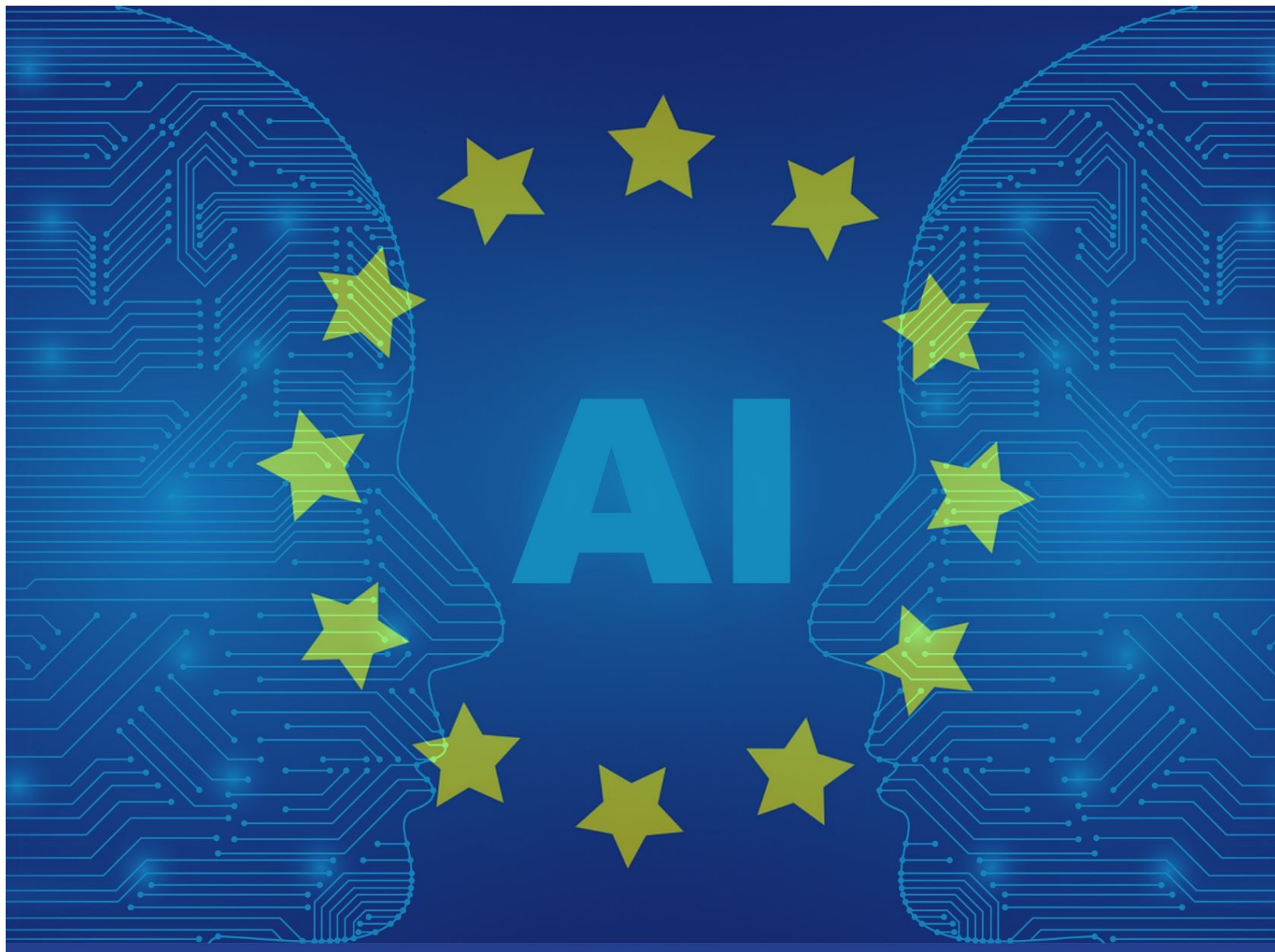
**Generieke, preventieve
mechanismen voor de
bescherming van
grondrechten**

De AI-verordening

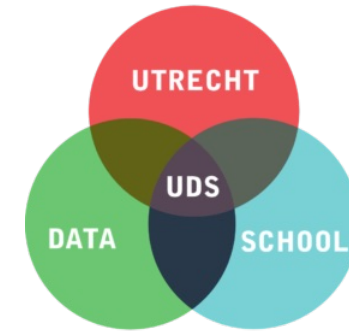
- Differentiatie tussen verschillende typen AI-inzet
- Focus op ex-ante-bescherming
 - Volledig verbod op zeer problematische vormen van AI
 - Bescherming aangepast aan aard en omvang grondrechtenrisico's
 - Vereiste van impact assessments

De AI-verordening

- Differentiatie tussen verschillende typen AI-inzet
- Focus op ex-ante-bescherming
 - Volledig verbod op zeer problematische vormen van AI
 - Bescherming aangepast aan aard en omvang grondrechtenrisico's
 - Vereiste van impact assessments

Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes

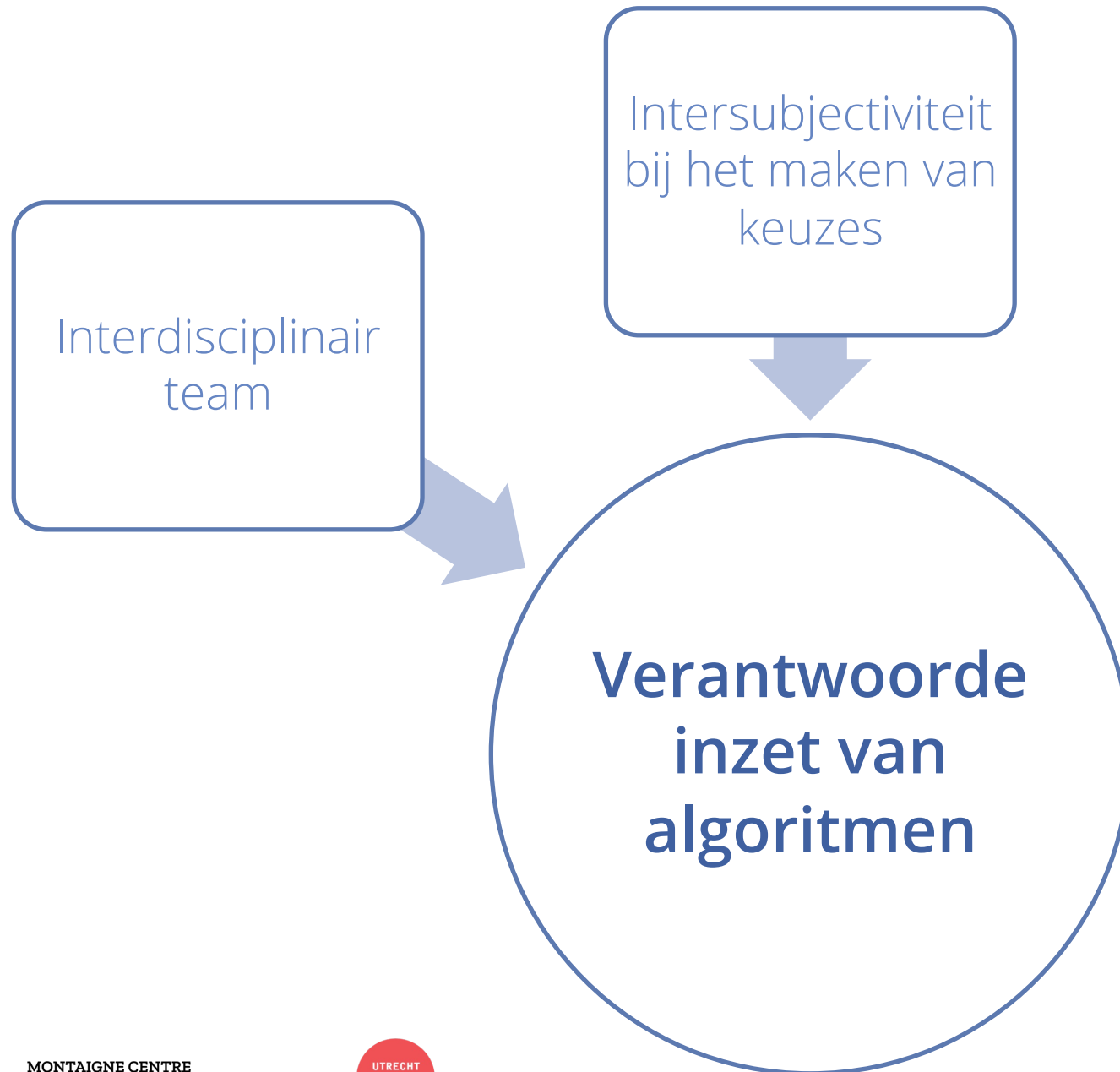

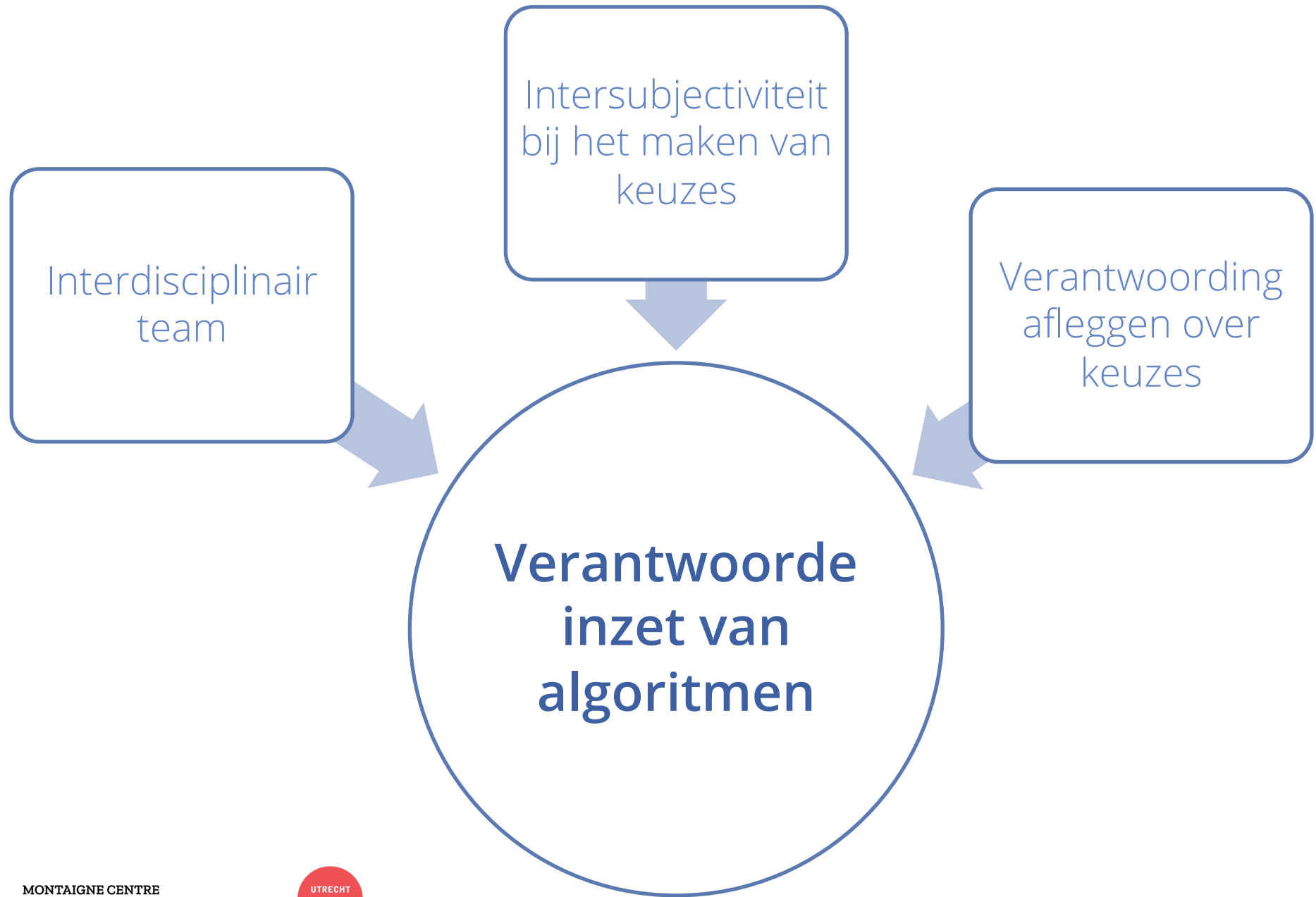
Verantwoorde inzet van algoritmen

Interdisciplinair
team

Verantwoorde
inzet van
algoritmen

Proces

- Logische stappen in besluitvormingsproces over inzet van algoritmen
- Discussievragen per stap
- Teamsamenstelling
- Interactieve PDF om verantwoording te kunnen afleggen over keuzes

Proces

- Logische stappen in besluitvormingsproces over inzet van algoritmen
- Discussievragen per stap
- Teamsamenstelling
- Interactieve PDF om verantwoording te kunnen afleggen over keuzes

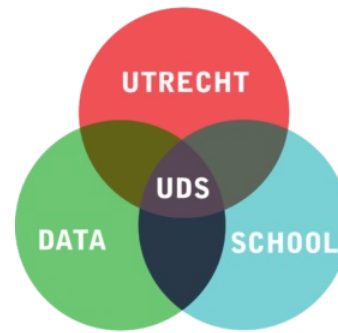
Inhoud

- Toelichting per vraag
- Coördinatie-instrument
 - Ethical Guidelines for responsible AI
 - Richtsnoer non-discriminatie by design
 - DPIA
 - Code voor goed digitaal bestuur
 - Etc.

Universiteit Utrecht

MONTAIGNE CENTRUM
voor Rechtsstaat en Rechtspleging

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

UU, juli 2021

Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes

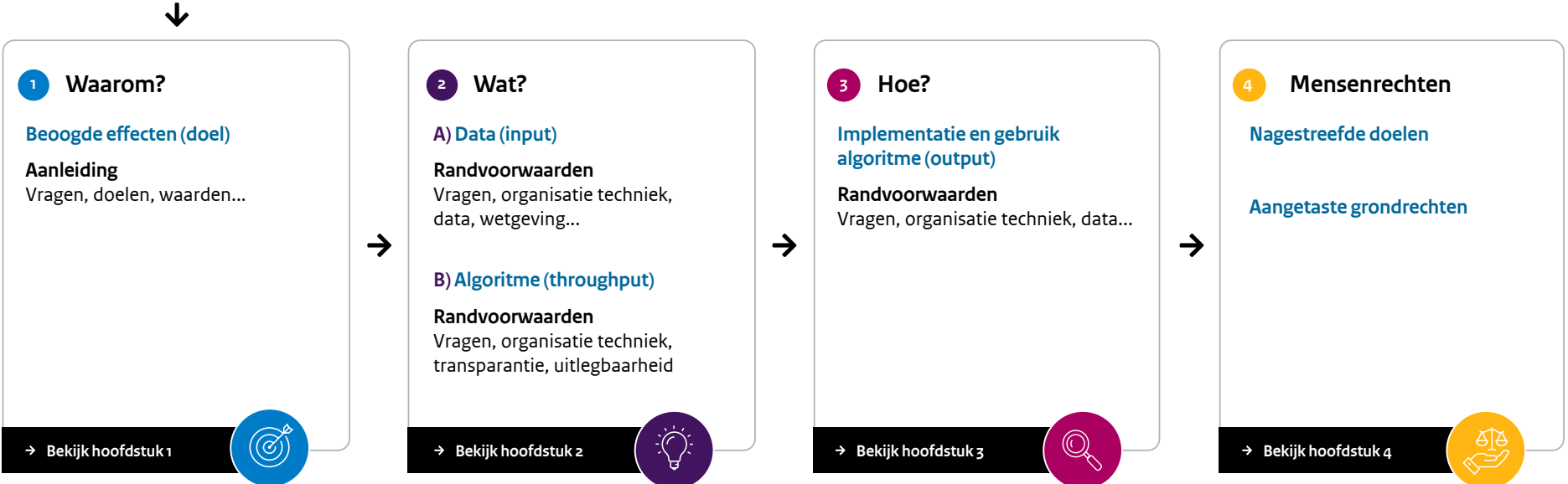

Op Github:

https://github.com/Algoritmeregister/standard/blob/main/_data/iama-fraia.yaml

Stroomschema IAMA

START

Indien nodig toepassen

- Mitigerende maatregelen (Bijlage 2)
- Alternatieven

Daarna proces nog eens doorlopen

FINISH

Wanneer alle vragen voldoende beantwoord zijn en de grondrechtenafweging bij stap 7 van onderdeel 4 positief uitvalt, is het IAMA succesvol afgerond.

Deel 1: Waarom?

Beoogde Effecten – Doelstellingen – Randvoorwaarden

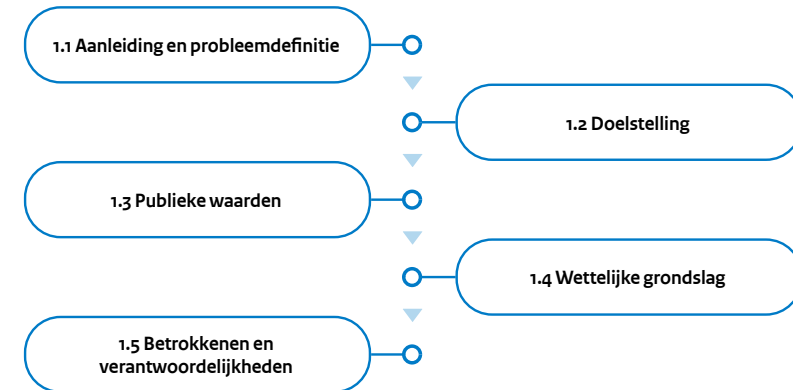
Inleiding

Deel 1 van het IAMA gaat over het 'Waarom?' van het voornemen om een algoritme te ontwikkelen, in te kopen, aan te passen en/of in te gaan zetten (hierna kortheidshalve: de inzet van een algoritme). Wat zijn de aanleiding, de achterliggende beweegredenen en de beoogde effecten van de inzet van het algoritme? Wat zijn de onderliggende waarden die de insteek van het gebruik van het algoritme bepalen? Deze overkoepelende vragen moeten in een besluitvormingsproces over de inzet van algoritmes als eerste worden behandeld, voordat bijvoorbeeld wordt toegekomen aan vragen over randvoorwaarden of mogelijke impact op grondrechten. De antwoorden zijn voor het beantwoorden van die specifiekere vragen namelijk steeds relevant.

Instructie

Lees voor het bediscussiëren en beantwoorden van de vraag steeds eerst de toelichting (die volgt na de vraag). Per vraag staat in de toelichting ook vermeld wie binnen het team in ieder geval aanwezig moeten zijn bij de bespreking.

In dit deel komen de volgende vijf onderwerpen aan de orde:

Vul hier in welke personen dit onderdeel invullen. Vermeld daarbij ook hun functie.

Deel 2A: Wat?

Data – input

Inleiding

Als eenmaal vaststaat waarom een algoritme zal worden ingezet en hoe de organisatorische borging van publieke waarden en belangen vorm zal krijgen, is het zaak om na te denken over de vormgeving van het in te zetten algoritme. Daarop heeft deel 2 van dit IAMA betrekking, dat gaat over het ‘Wat?’ van het project.

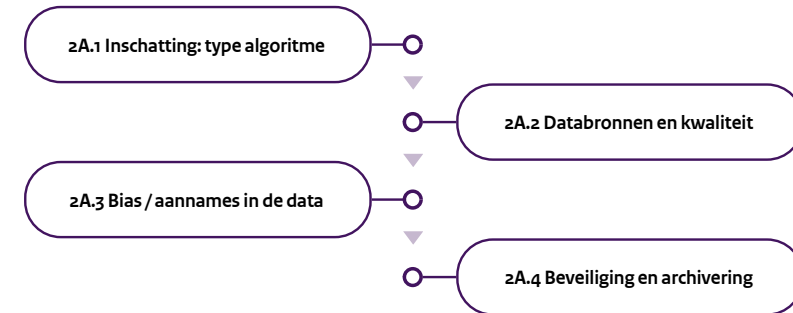
Dit deel valt uiteen in twee onderdelen: deel 2a betreft de input van het algoritme: de data (of digitaal vastgelegde gegevens) die gebruikt gaat worden en de randvoorwaarden daaromheen. Deel 2b betreft het algoritme zelf, dus de throughput van het project.

Net als deel 1 omvat deel 2 een aantal vragen en punten die in ieder besluitvormingsproces over de inzet van een algoritme moeten worden meegenomen.

Instructie

Lees voor het bediscussiëren en beantwoorden van de vraag steeds eerst de toelichting (die volgt na de vraag). Per vraag staat in de toelichting ook vermeld wie binnen het team in ieder geval aanwezig moeten zijn bij de bespreking.

In dit deel komen de volgende vier onderwerpen aan bod:

Vul hier in welke personen dit onderdeel invullen. Vermeld daarbij ook hun functie.

Deel 2B: Wat?

Algoritme – throughput

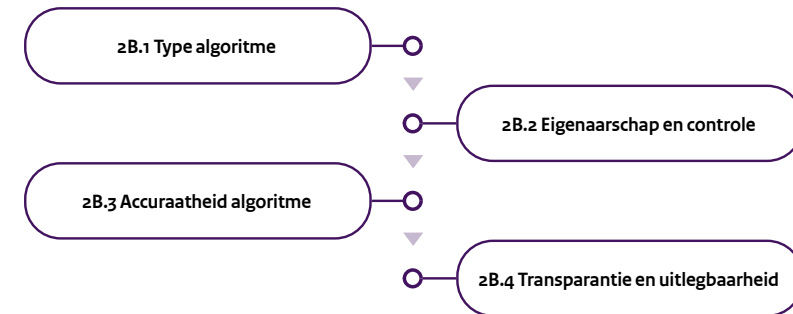
Inleiding

Ook deel 2B van de IAMA gaat over het ‘Wat?’ van het project ([zie de inleiding op deel 2 het IAMA](#)). Het algoritme zelf staat bij deze set van vragen centraal. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de vraag wat voor type algoritme gebruikt wordt en wat de randvoorwaarden zijn voor verantwoorde inzet van het algoritme. Zie voor meer informatie de inleiding bij [deel 2 van het IAMA](#).

Instructie

Lees voor het bediscussiëren en beantwoorden van de vraag steeds eerst de toelichting (die volgt na de vraag). Per vraag staat in de toelichting ook vermeld wie binnen het team in ieder geval aanwezig moeten zijn bij de bespreking.

In dit deel komen de volgende vier onderwerpen aan bod:

Deel 3: Hoe?

Implementatie, gebruik en toezicht – output

Inleiding

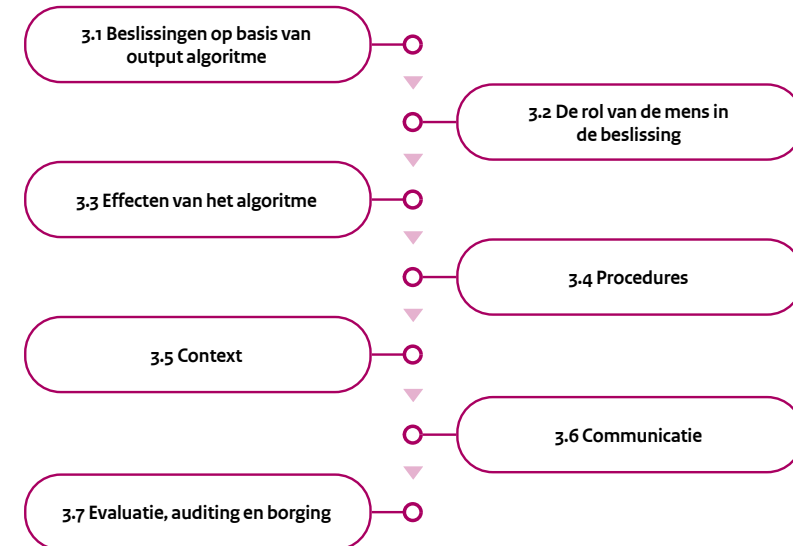
Een algoritme als zodanig zorgt niet voor ongewenste effecten. Die worden altijd veroorzaakt door implementatie, inzet of toepassing van het algoritme, door de context waarin het algoritme wordt ingezet en door de beslissingen en maatregelen die worden gekoppeld aan de output van het algoritme.

Deel 3 gaat dan ook over de implementatie en het gebruik van het betreffende algoritme, dus over de (omgang met) de 'output' van het algoritme. De werkwijze is besproken in de inleiding bij het IAMA.

Instructie

Lees voor het bediscussiëren en beantwoorden van de vraag steeds eerst de toelichting (die volgt na de vraag). Per vraag staat in de toelichting ook vermeld wie binnen het team in ieder geval aanwezig moeten zijn bij de bespreking.

In dit deel komen de volgende zeven onderwerpen aan de orde:

Vul hier in welke personen dit onderdeel invullen. Vermeld daarbij ook hun functie.

DEEL 4: Mensenrechten

Stappenplan grondrechten

Inleiding

De eerste drie delen van het IAMA bevatten vragen en aandachtspunten die voor alle algoritmes relevant zijn en waarvan serieuze en goede bespreking ertoe kan bijdragen dat algoritmes op een zorgvuldige, doordachte en goed ingebedde manier worden ingezet.

Gelet op het grote belang van de bescherming van grondrechten, en de bijzondere risico's die kunnen bestaan voor de aantasting van die grondrechten door inzet van algoritmen, is het van belang om aan dit onderwerp afzonderlijk aandacht te besteden. Dit deel 4 van het IAMA bevat daarom een 'stappenplan grondrechten', dat een tweeledig doel heeft:

1. Het dient als hulpmiddel om te identificeren of het in te zetten algoritme grondrechten zal raken;
2. Zo ja, dan maakt het een gestructureerde discussie mogelijk over de vraag of er mogelijkheden zijn om deze grondrechtenaantasting te voorkomen of te mitigeren, en of er gronden zijn waarom de (al dan niet gemitigeerde) grondrechtenaantasting toch aanvaardbaar moet worden gevonden.

Zoals in deel 1 van dit IAMA is vermeld, zijn verschillende stappen van dit model (met name stap 1 en tot op zekere hoogte stap 7) ook relevant bij de beantwoording van de vraag welke publieke waarden door een algoritme kunnen worden gediend en geraakt ([vraag 1.1](#)).

Instructie

Lees voor het bediscussiëren en beantwoorden van de vraag steeds eerst de toelichting (die volgt na de vraag). Per vraag staat in de toelichting ook vermeld wie binnen het team in ieder geval aanwezig moeten zijn bij de bespreking. Omdat het stappenplan tot beantwoording van de verschillende vragen voor een aantal verschillende grondrechten kan leiden, is aan het einde van het stappenplan een groter [invulschema](#) opgenomen. Daarin kunnen de verschillende antwoorden voor de grondrechten op een overzichtelijke manier worden samengebracht.

In dit deel komen de volgende zeven onderwerpen aan de orde:

Vul hier in welke personen dit onderdeel invullen. Vermeld daarbij ook hun functie.

Hebben we dit echt nodig? Zijn er alternatieven? Kunnen we mitigeren?

**Ex-ante EN ex-
post-strategieën
nodig!**

Vragen? Opmerkingen?

Meer vragen of opmerkingen?
j.h.gerards@uu.nl

Zie ook www.uu.nl/medewerkers/jhgerards